

Kako koristiti dokumentaciju u funkciji razvoja kurikuluma

Biljana Vidačić Maraš, mag. paed.
Dječji vrtić Trnsko, Zagreb

Planiranje vrtićkog kurikuluma započinje prikupljanjem relevantnih informacija o ustanovi, djeci, odgajateljima, roditeljima, zajednici i kontekstu. Temeljem tih informacija moguće je razvijati vlastito znanje i razumijevanje o djeci i onome što im je potrebno, a posljedično i graditi kurikulum.

Nacionalni kurikulum ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, shvaćen kao kurikulum u širem smislu, službeni je dokument usmjeren prema ostvarivanju specifičnih ciljeva, utemeljen na specifičnim polazištima i održava specifična načela, a upravo ti ciljevi, polazišta i načela osnova su oblikovanja kurikuluma vrtića. Kurikulum vrtića u tom kontekstu predstavlja implementaciju odnosno način provedbe Nacionalnog kurikuluma za rani i predškolski odgoj i obrazovanje modificiran s obzirom na specifičnosti pojedinog vrtića, odnosno posebnosti i potreba dane ustanove, uključених subjekata i šire zajednice. Pritom se valja odmaknuti od razumijevanja kurikuluma isključivo kao dokumenta i promatrati ga u širem smislu jer kurikulum vrtića podrazumijeva sve interakcije, intervencije, iskustva i događaje, planirane i neplanirane, koji se odvijaju u okruženju osmišljenom tako da podržava razvoj i učenje djece odnosno podrazumijeva ukupnost odgojno-obrazovnih interakcija u sklopu fizičkog i socijalnog okruženja vrtića koja uključuje djecu i odrasle (EYLF prema Cole i McCormilla, 2012., NKRPOO, 2014.). Mijenjanje i unapređivanje odgojno-obrazovne prakse, pa tako i gradnja kurikuluma, zahti-

jeva korištenje istraživačkog pristupa koji podrazumijeva sudjelujuće, neselektivno promatranje cjeline s nastojanjem da se razviju značenja relevantna za kontekst koji se promatra (Pešić prema Slunjski, 2006.). U tom smislu za izgradnju kurikuluma vrtića ne postoji jednoznačno rješenje, odnosno kurikulum vrtića nije moguće službe-

Dokumentacija je snaga koja čini ispreplitanje akcije djece i odraslih vidljivima i koja unapređuje kvalitetu komunikacije i interakcije (Rinaldi, 2006.). Stoga je dokumentacija neprocjenjivo vrijedan alat pri gradnji kurikuluma.

no propisati jer on treba biti otvoren i fleksibilan te treba biti usklađen s realitetom danog trenutka. Kurikulum vrtića je odgojno-obrazovna koncepcija koja se zajednički razvija, tj. sukonstruira u određenoj ustanovi i koja korespondira s kvalitetom uvjeta za življenje, učenje i odgoj djece u njemu (Slunjski, 2006.). On treba biti jedinstven uzimajući u obzir sve specifičnosti ustanove i njezinih subjekata jer kurikulum pojedinog vrtića se stvara i gradi, promišlja i istražuje kontinuirano te se neprestano mijenja. Iz tog je razloga izrada kurikuluma vrtića specifičan proces svojstven jedino ustanovi

koja ga izrađuje. Planiranje vrtićkog kurikuluma valjalo bi započeti prikupljanjem relevantnih informacija o ustanovi, djeci, odgajateljima, roditeljima, zajednici i kontekstu. Temeljem tih informacija moguće je razvijati vlastito znanje i razumijevanje o djeci i onome što im je potrebno, a posljedično i graditi kurikulum.

Dokumentacija kao temelj razvoja kurikuluma

Izgradnja kurikuluma je cikličan proces koji podrazumijeva prikupljanje zapisa, stvaranje dokumentacije, analizu i refleksiju, planiranje akcija, kontinuirano praćenje i dokumentiranje tih akcija i ponovnu analizu i refleksiju. Proces izgradnje kurikuluma vrtića moguće je u određenoj mjeri usporiti s procesom akcijskog istraživanja jer se ono najčešće prikazuje kroz spiralni model sastavljen od procesa planiranja, djelovanja, promatranja i refleksije koji se ciklički ponavljaju (Kemmis i McTaggart, 2000.). Gradnja

istražujemo i stvaramo

kurikuluma vrtića u tom se smislu odvija dvosmjerno izvana prema unutra (NKRPOO) i iznutra prema van (Kurikulum vrtića – ukupnost svih procesa), a taj proces je kontinuiran, on nikada ne prestaje. Kurikulum u cjelini može se graditi, mijenjati i unapređivati ukoliko svaki od integralnih dijelova procesa promatramo i unapređujemo individualno, ali u kontekstu sustava u okviru kojeg se odvija. To znači da se bez kontinuiranog promišljanja i rada na svim segmentima odgojno-obrazovne ustanove teško može graditi kvalitetan kurikulum.

Za gradnju kurikuluma vrtića potrebno je sve segmente, dimenzije i procese unutar vrtića učiniti VIDLJIVIMA. Dokumentacija je snaga koja čini ispreplitanje akcije djece i odraslih vidljivima i koja unapređuje kvalitetu komunikacije i interakcije (Rinaldi, 2006.). Stoga je dokumentacija neprocjenjivo vrijedan alat pri gradnji kurikuluma. Upravo se kroz dokumentaciju kurikulum 'materijalizira' – postaje vidljiv; vidljiva postaje njegova povezanost sa službenim kurikulumom, vidljivi postaju stvarni odnosi i vrijednosti, vidljive postaju interakcije i intervencije, vidljivi postaju djeca i njihovi procesi učenja te je iz tog razloga dokumentiranje za gradnju kurikuluma ne samo važno već je nužnost. Koristeći dokumentaciju kao temelj izgradnje i razvoja kurikuluma vrtića, primičemo se ideji razvoja vrtića koji ide u susret interesima, potrebama i specifičnostima djece polaznika, njihovih roditelja, odgajatelja i zajednice u okviru koje taj vrtić egzistira.

Etnografski zapisi

Različite bilješke, odnosno različiti *etnografski zapisi* poput fotografija, audio i video snimaka, transkripata razgovora, anegdotskih bilježaka i zapisnika, različitih grafičkih reprezentacija iz aktivnosti djece i odraslih jedno je od temeljnih uporišta odnosno preduvjeta za kreiranje kvalitetnog odgojno-obrazovnog procesa. Važno je istaknuti kako ne čini bilo koji etnografski zapis sam po sebi dokumentaciju. Dokumentacija je detaljna snimka procesa koji pomaže drugima

Ukoliko se izgradnja kurikuluma shvaća kao neprekidan ciklički proces te stavi li se dokumentacija u kontekst izgradnje kurikuluma, moguće je postaviti neka od sljedećih pitanja:

- Kako vrijednosti učiniti vidljivima?
- Kako načela učiniti vidljivima?
- Kako kulturu ustanove učiniti vidljivom?
- Kako sliku o djetetu učiniti vidljivom?
- Kako odnose učiniti vidljivima?
- Kako interakcije učiniti vidljivima?
- Kako intervencije učiniti vidljivima?

Svaki zapis koji može pomoći u razumijevanju nekog procesa ima veliki pedagoški potencijal

da razumiju snimljeno te u tom smislu svrha dokumentacije nije prikaz nego objašnjenje (Forman i Fyfe, 1998.). Sam etnografski zapis omogućuje prikaz nekog segmenta, odnosno prikaz 'produkta', dok dokumentacija pokazuje proces. Razlika između prikaza (etnografskog zapisa) i dokumentacije upravo je u objašnjenju onoga što je na prikazu. U tom smislu je svakom etnografskom zapisu potrebna interpretacija kako bismo ga mogli kvalificirati kao dokumentaciju. Dakle, baš svaki zapis koji može pomoći u razumijevanju nekog procesa, a koji je pritom kontekstualan i kvalitetno interpretiran, ima veliki pedagoški potencijal – odnosno time on postaje dokumentacija. Hoće li taj pedagoški potencijal biti iskorišten ovisi o mnogim faktorima, među ostalim i o vještinama onih koji ga koriste. Prema tome, kako bi zapis postao dokumentacija i bio u pedagoškom smislu iskoristiv, potrebno

je pripaziti na mnoge segmente – no ponajprije na kontekstualnost, autentičnost i procesnost.

Funkcije dokumentacije

Mnoge su funkcije dokumentacije u kontekstu ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Orijentiramo li se na subjekte kojima može biti namijenjena, može se reći kako su njezine funkcije sljedeće (modificirano prema Slunjski, 2001.):

DJECA

- putem dokumentacije djeca mogu

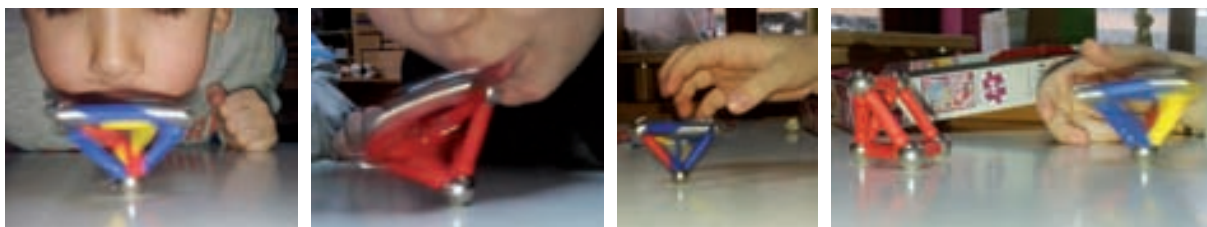

lakše iskomunicirati poruke svojoj okolini;

- izlaganjem radova i bilježenjem izjava djeci se šalje poruka da je ono što govore i čine važno;
- dokumentacija djetetu služi kao svojevrsan podsjetnik na vlastite početne ideje jer mu omogućuje komparaciju nekadašnjih i sadašnjih ideja, te vraćanje na pojedine važne momente procesa (poticanje metakognitivnih sposobnosti);
- sustavnim prikupljanjem dokumentacije moguće je izraditi portfolio pojedinog djeteta u funkciji razumijevanja njega samoga i njegova procesa učenja u kontekstu u kojem se učenje odvija. On može na različite načine služiti svim zainteresiranim subjektima (djeci, roditeljima, odgajateljima).

RODITELJI

- pomoću dokumentacije roditeljima se daje uvid u odgojno-obrazovni

Za dokumentaciju koja može služiti razvoju kurikuluma važna je kontekstualnost, autentičnost i procesnost

U istraživačkom pristupu sudjelujućim promatranjem se nastoji razumjeti kontekst koji se promatra

Svaki zapis koji može pomoći u razumijevanju nekog procesa, a koji je pritom kontekstualan i kvalitetno interpretiran, ima veliki pedagoški potencijal – odnosno time on postaje dokumentacija.

proces te im se omogućuje razumijevanje tog procesa;

- pomoću dokumentacije mogu se oblikovati očekivanja roditelja od djece i vrtića;
- dokumentacija može služiti kao jedan od alata razvoja partnerstva s roditeljima.

SUSTRUČNJACI

- dokumentacijom je moguće komunicirati različite procese sustručnjacima;
- dokumentacija predstavlja temelj za razmjenu iskustava i promišljanja;
- dokumentacija predstavlja temelj za refleksiju i izgradnju zajedničkog znanja i razumijevanja u svrhu razumijevanja aktivnosti djeteta i

podrške njegovu učenju.

ODGAJATELJ

- dokumentacija je temelj samorefleksije – analize vlastitih intervencija;
- dokumentacija služi za praćenje, analizu i podupiranje učenja djece;
- dokumentacija može biti temelj razumijevanja odgojno-obrazovnog procesa i vlastite uloge u tom procesu;
- dokumentacija je temelj sveobuhvatnog profesionalnog razvoja.

Sagledavajući kompleksnu ulogu dokumentacije u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju, možemo reći kako je dokumentacija temelj dijaloga

između svih subjekata odgojno-obrazovnog procesa pa čak i dijaloga pojedinog subjekta sa samim sobom, te temelj dinamične interakcije i razvoja svih dimenzija neke ustanove.

Literatura:

1. Cole, D., McCormilla, L. (2012.): *Effective Curriculum Planning and documentation Methods in Education and Care Services*. Child Australia.
2. Forman, G., Fyfe, B. (1998.): *Negotiated Learning Through Design, Documentation and Discourse*. In: Edwards, C., Gandini, L., Forman, G. (eds.), *The Hundred Languages of Children*. London: Ablex Publishing Corporation, pp. 239 – 260.
3. Kemmis, S. and McTaggart, R. (2000.): Participatory action research. In: N.K. Denzin and Y.S. Lincoln (eds) *Handbook of Qualitative Research* (2nd ed.). Sage, CA, pp. 567 - 605.
4. Rinaldi, C. (2006.): *In dialouge with Reggio Emilia*. London and New York: Routledge.
5. Slunjski, E. (2006.): *Stvaranje predškolskog kurikuluma u vrtiću – organizaciji koja uči*. Zagreb: Mali profesor.
6. Slunjski, E. (2011.): *Kurikulum ranog i predškolskog odgoja – istraživanje i konstrukcija*. Zagreb: Školska knjiga.
7. Slunjski, E. i sur. (2014.): *Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje*. Zagreb: MZOS.

istražujemo i stvaramo